

πειτα εκείνος ο αιώνας λυρισμός στα λόγια του Βάγγου, όσο κι' α δικαιολογείται από το συγγραφέα, είναι πολύ κουραστικός. Ο λυρισμός θέλει στο θεατρικό έργο, το μέτρο του, θέλει και την ώρα του. Και μάλιστα όσο λιγώτερος είναι σε λόγια, μάλιστα όσο λιγώτερος και ποιητικώτερος, στα προεπόμενα μέρη, τόσο περισσότερο εξαιρείται και συγκινεί. Άλλως τε δεν είναι και φυσικός, γιατί στη ζωή κανείς δε μιλάει με λυρισμούς. Άλλο το πείγμα, άλλο το θέατρο. Και πάλι πολύ στο θέατρο, όσο το θέαμα κι' αν είναι ποιητικό και φανταστικό, ταιριάζει ο δριμύτης πώς η Τέχνη είναι μίμηση της ζωής. Όσο πιο πιστή, λέμε εμείς, τόσο πιο τέχνη. Έτσι η λυρική κορώνα, στο τέλος της πρώτης πράξης, όταν ο Βάγγος μπαίνει στη βάρκα για να φύγει, (αέχω μέσα μου κάτι ατελείωτο σαν τη θάλασσα και κλεί η σκηνή) είναι κάτι φοβερά λογοκοπικό.

Η κουβέντα της δεύτερης πράξης για το ναυάγιο, δεν παρουσιάζει κανένα σημείο άπανου από τα κοινά, καθώς κι' ο έρχομός των σωσμένων. Ο μονόλογος του Βάγγου που αποφεύγει να βάλει φωτιά στο σπίτι της Αβγούλας, καλός στα λόγια, μάλιστα όπως κάθε μονόλογος. Το τέλος της πράξης αυτής, με την πυρκαϊά, κ.τ.λ. θυμίζει όλα τα θεαματικά έργα, και τις αποθεώσεις των μικροθεάτρων. Μπορούσε να κοπεί κι' αυτό όπως και κάμποσα άλλα χωρίς καμιά ζημιά, στο ζετόλιγμα της υπόθεσης.

Τι να πούμε όμως για το αδικαιολόγητο και ξαφνικό τέλος του έργου; Στριφίζει ο άγέρας, γίνεται νύχτα, φουσκώνει η θάλασσα, βγαίνει το φεγγάρι, ξεμολογείται τα κακουρήματα του ο Βάγγος, μόνο και μόνο γιατί το θέλει ο συγγραφέας, και πρέπει να τελειώσει το έργο. Δε λέμε πως η υπόθεση δεν έρχεται καλά ως το τέλος. Όχι! Μά λέμε πως δε φέρνεται τεχνικά το τέλος από το συγγραφέα... Κι' ο τελευταίος μονόλογος πριν πείσει ο Βάγγος στη θάλασσα, μπορούσε να λείψει, για να μην περιμένουν όλα τα πρόσωπα τόση ώρα για να πινιγεί και μάλιστα ο άδερφός του, εξαγριωμένα βαστώντας το μαχαίρι.

Το παραμύθι της τρίτης πράξης είναι αληθινά το καλύτερο μέρος του έργου, που του έδωσε ψυχή στην άπαγγελία ή δεσποινίδα Κοτοπούλη. Όμως για τους ήθοιους δε μιλάμε όπως ίσως θάπρεπε, — λέμε μονάχα πως δεν έπαιξαν διόλου καλά όλοι τους — γιατί λογαριάζουμε στ' άλλο φύλλο να μιλήσουμε γενικά για όλους τους ήθοιους, τους εξακουστότερους έννοείται, που έδρασαν στη φετεινή καλοκαιριάτικη περίοδο.

#### Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»

καλοκαιριού, την πέμπτη, τρεις του Τρυγητή, όπου δεν καταλάβαινε, όπου τάρτιά του τα στούμπανε. Τόσο άπαλαιο, τόσο στραβό, τόσο άκανόνιστο εκείνο τότες το κάμωμά του, που η συνείδησή του έννοιωθε απαραίτητα την ανάγκη να το διορθώσει. Κι από κεί του έρχόταν η πλάνη πως το διώρωνε και πάλε. Η πλάνη του όμως δεν είχε πια σαν και πρώτα της ατρόμητη λαβωθήκανε στον αέρα, λαβωθήκανε τα φτερά της στους κάμπους τούρναου. Της έφτανε ως και τ'απόμακρο σφύριγμα της σαίτας, για να πείσει χάμου. Συμμαζώχτηκε λοιπόν ο δύστυχος μόνο με τη λέξη, μόνο με τον άναστεναγμό της Κατινούλας, όσο γλυκά κι αν έπαιζε της φωνής της η μουσική. Έκαμε απόφαση. Να βάλει τα δυνατά του, τώρα μάλιστα που είναι στο Μπ..., να τα φέρει όλα στον τόπο τους. Έλπιζε ο Αντρέας και στα βάρδια, ύστερις απ' όσα του μνηστούσε στα γράμματά της. Άδικο δεν είχε, αφού έλπιζαν κι' οι γιατροί. Άδικο μήτε αυτοί δεν είχαν, μά η έλπίδα τους στηριζόταν με το παραπάνω στη θεωρία, όχι άρεκα στην πράξη, κι' έτσι τους συνέπαιρνε άλλη πλάνη, που και τούτη, σαν τον Αντρέα, βάση της είχε τη λογική.

Την τρίτη, δυό του Γενάρη, τ'απόγεμα, η ώρα

## Ο ΝΟΥΜΑΣ,

### ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

#### ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Για την Ελλάδα Δρ. 10. — Για το Έξωτερικόν Δρ. 10.

20 λεπτά το φύλλο λεπτά 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στα κιάκια της Πλατείας Συντάγματος, 'Ομόνοιας, 'Εθν. Τραπεζής, Γ.π. Οικονομικών, Σταθμού Τροχιάδρου, ('Οφθαλμιατρείου), Βουλής, Σταθμού υπόγειου Σιδηρόδρομου ('Ομόνοια), στο καπνοπωλείο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα), 'Εξάρχεια, στα βιβλιοπωλεία «'Εστία» Γ. Κολάρου και Σακέτου (δόδος Σταδίου, αντικρύσθ' Βουλής). Στο Βόλο βιβλιοπωλείο Χριστόπουλου.

Η συντρομή πλερώνεται μπροστά κ' είναι ένδος χρόνου πάντα.

## ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Δημοσιογραφικά μεγάλα γυνάδια — 'Ο κριτικός μας. — 'Ο μεγαλύτερος προδότης.

ΛΙΓΩΤΕΡΗ κουβέντα ή γινότανε στις φημερίδες για τα μεγάλα γυνάδια, το πρώτο ή πήγαινε, θαρρούμε, καλύτερα και τα γυνάδια θα κρατούσαν τη σοβαρότητα που τους ταιριάζει. Τώρα με τις περιττόλογες περιγραφές της κάθε φρενομάχης και με τις λογής φλυαρίες του τύπου, τα γυνάδια ξεπερνούν σιγά σιγά σε άγανωσμα, και καθόλου παράδοξο να τα δοίμε αβριο μεθαύριο άνεβασμένα και στη σκηνή από κανένα θεατροκοινοβήχανο της ημέρας.

Θέλουμε να δηλ. να πούμε πως οι φημεριδογρόφοι μπορούσαν να βρούνε άλλα θέματα για να κεντρίσουν την προσοχή του κοινού και να φίσουν το στρατό ήσυχο να κοιτάει τη δουλιά του. Γίνονται μεγάλα γυνάδια σήμερα. 'Ας τους άφίσουμε το μεγάλο και χτυπητό τίτλο κι ως μη χωθείμε στ' καθέκαστα. Δε συμφέρει. 'Οτι κάνουμε μεγάλα γυνάδια σήμερα, τούτο μόνο φτάνει να πείσει τον κόσμο πως άρχινήσαμε σοβαρά να δουλεύουμε για το στρατό μας. Και το ότι οι έφροδοι τρέξαν τόσο πρόθυμα, όταν ή πατρίδα τους κάλεσε, είναι τρανή απόδειξη για φίλους κι άχτρους πως οι Ρωμιοί, μόλις είδαμε πως γίνεται κάποια σοβαρή δουλιά, άμέσως νιώσαμε πως έχουμε υποχρέωση να τη βοηθήσουμε. Τα παραπάνω δεν έχουν κανένα λόγο. Δείχνουνε μονάχα πως ξαφνιαζόμαστε με το παραμικρό και πως έχουμε την άγίατρενη συνήθεια να γελοιογραφούμε κάθε πράξη μας, και την πιο σοβαρή άκόμα.

Μπορεί όμως να μάς πούν οι φημεριδογρόφοι — και τότε θα βουλώσουμε το στόμα μας — πως μαζί με το στρατό κά-

νουν και λόγου τους τα μεγάλα τους γυνάδια, και περιγράφοντας σήμερα τις φρενομάχες, γυμνάζονται πως να περιγράφουν αβριο και μιά μάχη αληθινή.

\*

ΕΙΤΑΝ τυχερός και πάλι ο «Νουμάς». 'Αφού ο Λ. Σιγανός έπαψε να γράφει τις άληθινές θεατρικές κριτικές του (χωρίς έννοείται, να πάψει ν'αίνει από τους πιο διαλεχτούς φίλους του «Νουμά» και της 'Ιδέας), έρχεται άλλος, καινούριος κριτικός, ο Κριτικός του Νουμά, να μ'α μιλήσει ειλικρινά και ίμια για το θέατρο και να βάλει τον κάθε συγγραφέα και το κάθε έργο στην προεπόμενη θέση του. Ποιός είναι, ούτε μες το ξέρουμε, μά τα δυό του άρθρα, το προχτεσινόν και το σημερινόν, τον άποδείχνουν κριτικά σπεριωπή (συμπάθειο για τη λέξη), που βλέπει πλατιά, που μιλάει λεύτερα και που νιώθει τί θα πει θέατρο και ποιός είναι ή άποστολή του.

Η σημερινή μάλιστα κριτική του για το «Γιό του 'Ισκιου», πρέπει να διαβαστεί με προσοχή απ' όλους... τους κριτικούς των φημεριδών, που χαλάσανε τον κόσμο, που πίνε να πάρουν, δε δεν το πήραν κιάλα, ένα παιδί στο λαμό τους με τ'ιδιάντροπα κι άνόητα λιθνίσματα τους. 'Ο Μελίς αν είναι αληθινός καλλιτέχνης, κι όχι λογοκόπος της ρουτίνας, πρέπει να διαβάσει και να ξαναδιαβάσει τη σημερινή κριτική μας και να τρέξει να μάθει ποιός είναι ο άγνωστος κριτικός και να τον φιλήσει το χέρι, φωνάζοντάς τον σωτήρα του. 'Αν είναι αληθινός καλλιτέχνης, είπαμε. Γιατί μόνο ο αληθινός καλλιτέχνης βουλώνει με καρδιά ταυτιά του να μην ακούσει το δολερό τραγούδι που του τραγουδάνε οι διάφοροι δημοσιογραφικές Σειρήνες και τα ξεβουλώνει μοναχά όταν είναι να τον μιλήσουν την αλήθεια για να κούσει που έσφαλε και να διορθωθεί.

\*

ΜΙΑΩΝΤΑΣ ο κ. Πρωτοπαπαδάκης, ύστερα από το γυρισμό του από τη Βουργαρία, σε συντάχτη της «'Ακρόπολης» τόνισε το μεγάλο κακό που κάνει ο τύπος μας, καταπροδίδοντας τα έθνικά συμφέροντα από άνητη ζήτηση ειδήσεων, για τα έξωτερικά μας ζητήματα.

Άληθινός ο λόγος του κ. Μελιού, και θαρρούμε πως τόσες φορές και μες διαμαρτυρηθήκαμε για το μεγάλο αυτόν έθνικό κίνδυνο που λέγεται «έλληνικός τύπος». Και ή κυβέρνηση άκόμα που όσο κι αν έρχετε, το κατάλαβε τέλος πάντων, και έδωσε στο 'Υπουργείο των 'Εξωτερικών τμήμα του τύπου, τίποτα, καθώς φαίνεται δεν έκαμε. Γιατί ο τύπος μας πολλές φορές σερβίρει στους άναγνώστες του τις ειδήσεις του 'Υπουργείου, τις άπίσμενες, με στο ίδιο φύλλο εκπλώνει φαρδιά πλατιά και τις δικές του τις άνεπίσμενες που είναι δλωτοδύλου αντίθετες από καίνες.

Κ' έτσι γίνεται τούτο το πρωτόκουστο κι παράξενο. Άλλες πληροφορίες να δίνει ή κυβέρνηση, κι άλλες οι φημεριδογρόφοι μας, κι ο κοσμάκης να μην ξέρει ποιόν από τους δυό να πιστέψει.

Έπρεπε ο κ. Πρωτοπαπαδάκης να ονομάσει και τον άλλο προδότη, τη πατρίδα μας, μεγάλα και κείνο σιν

μιάμιση, ξεκίνησαν από το καμαράκι νούμερο 67 της Κλινικής, ο Αντρέας με την Κατινούλα του, για να πάνε στο κ. Χουίταρη. Με την έσπρη της τη σκούφια, με μιά νόστιμη πελερίνα, φοδραρισμένη από μέσα με γούνα, ριχμένη στις πλάτες, με την όμπρέλα του Αντρέα στο χέρι, για να κκουμπά, βιάζε η Κατινούλα στο πεζοδρόμι, διαβκίνοντας από το Πεδίο της Μάχης. Βιάζε άγάλια γάλια, προσφύλαχτικά, με το βήμα της σίγουρο και γερό. Το πόδι της πατούσε το μακαδάμι με κάποια ένέργεια ήσυχη κι άδισταχτη, σ'α να το ξέρανε και τα πόδια της, πως δε χωράτεβει και πρέπει κανονικά να κάμουνε τη δουλειά τους. Στο πρόσωπό της τούμωρο και χλωμό, το κιτρινωσμένο λιγάκι από την κόωση του δρόμου, το κομμένο που και πού, ή θέληση γρυμμένη. Μιά ήμερη θέληση που δεν έβλεπε παρά το σκοπό της και που σου έδειχνε κάτι σταθερό, άλινητο, άχάλαστο και πάντα γυναικείο. Δεν την έσφιγγε, που να πής, δε σου τη βίδωνε πεισματικά στη μούρη, την ώδηγούσε μονάχα τη θέλησή της και τα μυσείδια της, άκόμη και στην κόωση, γαληνεμένα. Τόσο φυσικό της είχε να θέλει, να πασκιζή, να προσέχη στο χρέος της, που δεν το χρειαζότανε ούτε να κουρδίζεται όπως το παθαίνουμε συχνά

πυκνά. Τα νύβρα της μόλις τεντωμένα. Σιγά σιγά προχωρούσε, όρθια στανάστημά της και ίσια. Δε μιλούσε, γιατί κάλλια, της λέγανε, όζω να μην άνοίγει το στόμα. 'Ο Αντρέας την άκολουθούσε, πότε πλάγι πλάγι, πότε και μπροστά, έπειδή έβλεπε τη μέρα φουτούσε άνεμος στην πλατσα και για να μην την πειράζει, τη σκέπαζε με τη βέχνη του. Δεν της έμελε. Κάποτες δε βρασιότανε και της ξεφύγανε δυό τρία λόγια, λόγια που μιούσανε άδικροσα και που τους άπόπνευε βνωμοτόνη προς το φίλο τιν πιστό. 'Αφέντη μου, τί θεόβλυσος ο περίπατος. Τη λέξη άρτη θεόβλυσος, την άκουσες ή Κατινούλα. Θεόβλυσος στη στρατα τη, ρκινόντανε όλα. Καί βεδίζε βιάζε όσπου να ρκιστή. 'Οραία είκόνα του άθρώπου ή Κατινούλα και σπαρχατική, του άθρώπου του κκομοιρισμένου που στο Πεδίο της Μάχης με χίλια ντέρτια, με χίλια κκκκ, με θέληση όμως και με την έλπίδα, βιάζε άκαταπαρτα, βιάζε προς την έπιστήμη, προς τη γιαντριά.

Βιάζε και προς το φως. Το είδε με τα μάτια του ο Αντρέας. Είδε τόντις άόγη να χαράζει από τα τρικέτιδα μέσα της νύχτας. Σ'α να τον πρόσμενε ο κ. Χουίταρης, για να βιδιογραφή τη φούσα. Τη βιδιογράφησε. Δεν κρατήθηκε ο Αντρέας,

τόν τύπο, κ' ἐπισημώτερο, τῇ Βουλῇ. Γιατί θαρροῦμε πῶς πολλές φορές καὶ κατ' ἐμὴν εἰσώθησαν ἐξωφρενικὲς παπαρδέλες, πού ἐκθέσανε τὴν Ἑλλάδα στοὺς ξένους, καὶ γίνηκαν ὅπλα γιὰ τοὺς ὀχτροὺς μας.

Ὁ κ. Πρωτοπαπαδάκης, πού μιλεῖ καμιά φορά καὶ γιὰ πράγματα πού δὲν ξέρεῖ (θυμῆσαι λόγια του γιὰ τὸν Ψυχάρη), πρέπει νομίζουμε νὰ λέει ξάστερα καὶ καθαρά καὶ κατὰ τὴν πού ξέρεῖ καὶ ξέρουμε....

## ΝΙΩΣΜΑ

Πατριάρχης παρθένους

— ἔσπειρε τὸ γένος.

— Τί εἶναι ;

— Ὁ Γενναῖδος.

ΑΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

## ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ (\*)

(Σημειώσεις ταξιδιώτη)

Θερμιά, Ἀλωνάρχης 1906.

Δυὸ ὥρες κάμυμε γιὰ νὰ φτάσουμε στὰ λουτρά τῆς Κύθνου. Ὁ πλοίαρχος ἔργησε νὰ ρύγῃ ἀπ' τὴ Τζιά, γιατί ἤθελε νὰ μπῇ στοὺς λιμάνι μέρα. Τὸ πιά-ναι τόσο πολὺ ὁ βοριάς, πού τὸ βαπόρι κιντυνεύει νὰ πῆσῃ ὄξω, καὶ μὲ δυσκολία ξεμπαρκάρουν τοὺς ἐπιβάτες. Γιὰ τοῦτο τίς περισσότερες φορές πιάνει στοὺς Μίριχα, λιμάνι πού βρίσκεται στὰ δυσμικὰ μέρη τοῦ νησιοῦ καὶ ἀπαγγιάζει ἀπ' τὸ βοριά, ἀλλ' εἶναι μακριὰ ὡς μιάμιση ὥρα ἀπ' τὰ λουτρά.

Οἱ δυσκολίες αὐτὲς τοῦ ταξιδιοῦ ἐκάμανε νὰ χάσουν πολὺ τὰ λουτρά τῆς Κύθνου, καὶ εἶναι τὰ ἀρχαιότερα καὶ τὰ καλύτερα ἀπ' ὅλα τὰ ζεστά ἑλληνικὰ νερά. Γιατί τὰ γινώριζαν ἀπ' τὴ Βυζαντινὴ ἀκόμα ἐποχὴ καὶ ἀπὸ τότε τὸ νησί ἐπῆρε τὸ ὄνομα **Θερμιά**, πού τὸ κρατεῖ ἀκόμα ὡς τὰ σήμερα. Κι ἀπ' τὰ χρόνια ἐκεῖνα σώζονται μερικὰ ρεῖπια, ἀλλ' ὕστερα στὰ 1782 χτίστηκε καὶ μιὰ δεξαμενὴ θολογύριστη, γιὰ νὰ λούζεται μέτα ὁ κόσμος, πού εἶχε μιὰ πλάκα μὲ τὴν ἐπιγραφὴ «οἰκοδομή δι' ἐξόδων καὶ δαπάνης τοῦ ἐνδοξοτάτου, πανευγενεστάτου καὶ περιβλεπτοῦ ἄρχοντος δραγαμάνου τοῦ μεγάλου στόλου κυρίου κυρίου Νικολάου Μαυρογένους ΑΨΙΒ 'Ιουλίου ΚΗ'». Τὴν πλάκα αὐτὴ τὴ βάλανε στὸ μεγάλο κατὰστημα πού ἔχτισε ἡ Κυβερνησιὶς στὰ 1838

(\*) Κοίταξε 259 φύλλο.

πέταξε μιὰ φωνή. Κι ἀλήθεια, νὰ πορῆσῃς. Στὸ ἴδιο ἴδιο μέρος, στὸ ξώχειλο καὶ λιγὰκι πιο βαθιά, ἐκεῖ πού πρὸ ἑνὸς μηνῆ, ὅταν ἐμελλε νὰ φύγῃ γιὰ τὸ Πικρίσι, νὰ τὴν ἀφήσῃ μόνη καὶ πού τοῦ τὴν ξετάξανε οἱ τρεῖς γιατροὶ στὴ σάλα τῆς χειρουργικῆς, ἐκεῖ πού βασανισμένος, τρομασμένος, μὴν ξιρόντας πιά τί θάποινῃ, κοίταξε κ' ἐβλεπε ὅλα τὰ σημάδια τῆς δεινῆς ἀρρώστιας, τὰ καημένα τὰ κρέατα χλωμόθολα, μαρμαμένα, μισοφαγωμένα, μενεζελιά, στὸ ἴδιο ἴδιο μέρος ἐβλεπε τώρα τὰ ζωντανὰ χρώματα τοῦ τριανταφυλλιοῦ. Μήτε ἀσπράδι μὴτε κίτρινα κεχρί μὴτε τίποτε. Ὅμαλό καὶ γλιστρὸ καὶ ῥόδινο τὸ μέρος. «Ἦλιος ἀνταλνε μπροστά στὸν Ἀντρέα καὶ ἡ χαρὰ τοῦ γέμισε τὰ στήθια. Εἶδε ἀκόμη πιο ξάστερα τὰ ποτελεῖσμά του τὴν δέφτερη φορά, πρᾶσκειν, πέντε τοῦ Γενναίου, πού πῆγε τὴν Κατινούλα στὸν βαδισιόφου, ἐπειδὴ τὴν πρώτη φορά, κοντὰ στὸ μέρος ἐκεῖνο τὸ γατρεμένο εἶτανε καὶ ἄλλο ἓνα ὅπου θαυροῦσε κατὰ ψιλὰ ψιλὰ σὰν ξαπλωμένα νερολιχισμένα γαλακτίνια συννεφάκια. Τὴν παρᾶσκειν, δὲν εἶχε πιά οὔτε ἔχνος, καθάριος πάλι ὁ οὐρανὸς καὶ στὰ ξαναβαλίστημένα τὰ ῥόδα γελοῦσε πάλι ἡ ἀβγοῦλα. Πῶς τὸ λοιπὸ νὰ μὴ πιστέψῃς ; Ἀπαράλλαχτα, νὰ, ὅπως τὸ ξηγοῦσε ὁ Σεβιλιάς τῆς

ἀφοῦ οἱ γιατροὶ καὶ χημικοὶ πού κτεθήκανε μὲ τὸν Ὀθῶνα καταλάβαινε τὴ μεγάλη τῶν λουτρῶν ἀξία.

Τὰ λουτρά αὐτὰ ἀνήκουνε στὸ Δημόσιο καὶ ἔχουν τὰ ἴδια συστατικά καὶ τὴν ἴδια θερμότητα μὲ τὰ νερά τῆς Αἰδηψοῦ. Ἀν κρίνουμε μάλιστα ἀπ' τὸ βαθύτερο κιτρινωπὸ χρωματισμὸ πού μένει στὸ αὐλάκι πού τρέχουν, μποροῦμε νὰ πούμε πῶς ἔχουν περισσό-τερο ἀπὸ κεῖνα σίδηρο. Καὶ τὸ νησί ἔχει πολλὰ με-ταλλεῖα ἀπὸ σίδηρο, καὶ τὰ νερά πού κατεβαίνουνε στὰ ἐντόστια τῆς γῆς καὶ ἀπὸ κεῖ ἀνέβαινουνε ζεστά, συνεπαίρνουν τὸ σίδηρο πού ἀπανταίνονε στὸ δρόμο τους.

Ὅταν τὰ λουτρά τῆς Αἰδηψοῦ, τῶν Μεθάνων καὶ τοῦ Λουτρακιοῦ δὲν ἦσαν περιποιημένα, οὔτε καὶ ἀσφάλεια εἶχαν ἀπ' τὴ ληστεία, ὅλος ὁ κόσμος ἀπ' τὴν Ἑλλάδα, ἀπ' τὴν Αἴγυπτο καὶ τὴν Ἀνατολὴ ἔτρεχ' ἐδῶ. Ἐδῶ ὅμως καὶ εἴκοσι χρόνια ἔπε-σε ἡ δόξα τους καὶ τὴν πῆραν ἐκεῖνα.

\*

Ἀμαξωτὸς δρόμος φέρνει ἀπ' τὰ Θερμιά στὴν πρωτεύουσα τοῦ δήμου **Μεσσαριά** ἢ **Χώρα** ἢ **Κύθνο**. Καὶ ἀπὸ κεῖ μονοπάτι, πού ἀνεδοκτεβαίνουνε στοὺς βράχους, φέρνουνε στὸ ἄλλο τῆς νήσου χωριὸ τὰ **Σύλλακα** ἢ **Δρυοπίδα**.

Τὰ δυὸ αὐτὰ χωριά βρίσκονται ὡς 100 μέτρα ψηλότερ' ἀπ' τὴ θάλασσα καὶ γυμὰ καὶ ἀπροφύλαχτα, πού εἶναι, τὰ δέρονε καὶ οἱ τέσσερις ἀνέμοι. Τὸ κλίμα τοῦ νησιοῦ εἶναι τὸ καλοκαίρι δροσερό, ἀλλὰ τὸ χειμῶνα ὁ ἄγιος καὶ παγωμένος βοριάς πού στέλνει ὁ ἀντικρινὸς Καβο-Ντόρος, ὅπως καὶ στὴ Τζιά, τὸ κάνει πολὺ κρύο καὶ καταστρέφει ὅλα τὰ χαμόκλαδα καὶ τὰ δέντρα, καὶ μονάχα σὲ μερικὰ χαμηλὰ μέρη, γύρω ἀπ' τὴ Δρυοπίδα, πρᾶσινίζου-ναι δέντρα.

Ἀπὸ νερά δὲν ἔχει καὶ τὸ νησί αὐτὸ ἑλλειψη. Στὰ χαμηλὰ μάλιστα μέρη ἔχει ἄδρα ἀστείρευτα πηγὰδια καὶ ρυάκια πού χρονικῆς τρέχουνε. Ἀλλὰ στίς ψηλὲς κορφὲς φκιάνουν **κολλύμπους**, δηλ. λάκ-κους πού φυλάνε τὰ νερά τῆς βροχῆς. Τοὺς κολλύμ-πους αὐτοὺς στὴν Ἡπειρὸ ἄκουσα νὰ τοὺς λένε **βροχιούς**.

Τὸ νησί εἶναι ξερὸ καὶ τίποτε δὲν ἔχει τὸ ὁμορ-φο εἶναι γυμνὸ ἀπὸ δέντρα καὶ δάση, ἂν καὶ διη-γοῦνται οἱ γέροι πῶς στὰ παλιὰ χρόνια ὅλη τῶν σπι-τιῶν ἡ ξυλικὴ ἐβγαίνειν ἀπὸ δῶ καὶ ὁ Τουρνιφόρ

τιος ἀναφέρει πῶς εἶχε δάσα (1) ἀπὸ κουμπριές, πού τὸ σκληρὸ τους ξύλο χρησίμευε γιὰ χεῖρ τῶν σπα-θιῶν τῶν Τούρκων. Εἶναι γεμᾶτο βουνὰ καὶ πέτρες, ἀλλὰ τὰ βουνὰ του εἶναι χαμηλὰ — τὸ ψηλότερο, τὸ Πετροβούνη, φτάνει ὡς 290 μέτρα — πού μπορεῖ μὲ εὐκολία νὰ τὰ ἀνέβῃ κανεὶς καὶ, σ' ὅποιον κάμει τὸ γύρο τοῦ νησιοῦ, φαίνονται πῶς εἶναι ἴσα μὲ τὴ θάλασσα.

Εἶναι φτωχό, καὶ τὰ προϊόντα του δὲ φτάνουνε οὔτε γιὰ τὸν τόπο. Μονάχα κτηνοτροφία ἔχει καλὴ καὶ βγάξει ἓνα εἶδος τυρὶ νόστιμο, πού διατηρεῖται μὲ τὴ δροσιὰ του καὶ χωρὶς νὰ χαλάσῃ, ὅλο τὸ χρό-νο. Ἀλλὰ καὶ στὴν ἀρχαιότητα ἐδὲ Κύθνιος τυρὸς» εἶχε μεγάλη φήμη.

Ἐχει ὅμως καὶ σήμερὰ νὰ δείξῃ ἡ Δρυοπίδα τοὺς κάπρους τῆς, ἓνα ἰδιαιτέρο εἶδος ἐκφυλισμένων ἀ-γριοχοίρων, πού δὲν τὸ εἶδα σὲ κανένα ἄλλο μέρος τῆς Ἑλλάδας. Τοὺς ἀφήνουν καὶ μεγαλώνουνε γιὰ τὸ δέρμα τους, πού χρησιμεύει γιὰ τσαρούχια τῶν χωρικῶν, πού ἀποχταίνε καὶ πέντε πόντων πᾶχος, ἐνῶ σὲ λίπος καὶ κρέας μένουν ἀχαμνοί. Καὶ τὸ δέρ-μα τοῦ καθενὸς κάπρου, πουλιέται 70 δραχμῆς, ἐνῶ ἀπὸ τὸ κρέας του δὲν παίρνουν οὔτε τίς μισές.

Καὶ ἀφήνοντας τοὺς κάπρους νὰ μεγαλώσουνε, σφάζουν ὅλο καὶ θηλυκὰ γουρούνια, καὶ αὐτὰ ὅταν εἶναι ἀκόμα μικρὰ. Γιὰ τοῦτο βρίσκονται πολλὰ σερνικά καὶ λίγα θηλυκὰ, — σκρόφες — καὶ ὑπάρχει μεγάλη ἑλλειψη ἀπὸ νύφες. Ἀνυχοῦν μιά πρὸς δέ-κα, πού ποῖος κάπρος θὰ τὴν πρωτοπάρῃ ! Εἶναι λοιπὸν ὑποχρεωμένος νὰ τὴν καταχτήσῃ καὶ στὴν ἐποχὴ πού μαρκαλιῶνται, πιάνονται μεταξύ τους οἱ κάπροι, γιὰ τὸ χατήρι μὴς σκρόφας, χτυπιῶνται μὲ τὰ κεφάλια, τρυπιῶνται μὲ τίς χεῖρας τους, καταματώνονται καὶ γιὰ δυὸ τρεῖς ὥρες ἀγωνίζου-ναι πῶς ὁ ἓνας νὰ νικήσῃ τὸν ἄλλο. Κι ὁ πιο ἀδύ-νατος φεύγει ντροπιασμένος ἀπ' τὸν ἀγῶνα καὶ ἀφίνει τὴ σκρόφα στὸ νικητὴ πού μὲ περηφάνεια φεύγει αὐ-τὸς κ' ἡ σκρόφα τὸν ἀκολουθεῖ καὶ πηγαίνουν στὸ σταῦλο τους «ἓνα φιλότητος καὶ εὐνῆς ἐξ ἔρον ὦν-ται». Καὶ στὸ σταῦλο περνοῦν τρίμερο μαζί, γιατί μῶλεγε ὁ ἀγωγιάνης πῶς χρειάζονται τρεῖς μέρες νὰ περάσῃ ὁ θυμὸς τῆς σκρόφας. Ὁ βασιλιάς τῶν θεῶν τοῦ Ὀλύμπου χρειάστηκε μονάχα τρεῖς νύχτες

1) Ὁ Δῆμος Νησιώτης στὰ «χωριὰτικὰ γράμματα» γράφει πῶς ἄκουσε τὸν τύπο «ὁ δάσος». Κ' ἐγὼ γέτος στὰ Τζουμέρκα πολλές φορές τὸν ἄκουσα, ἀλλὰ λέγαμε κά-ποτε καὶ «τὸ δάσο».

Κατινούλας· πέφτανε μιὰ μιὰ οἱ ἄσπρες οἱ πληγοῦ-λες καθὼς ξεπλένεται καὶ ὁ βράχος ἀπὸ τὸ νερὸ πού τονε λούζει. Κι ὁ τι παρατηροῦσε ὁ Ἀντρέας, στὰ ὄξω, τοῦ εἶπε ὁ κ. Χουίταρης, ἔπρεπε νὰ φανταστῇ πῶς ἔτσι θὰ τὸ παρατηροῦσε καὶ ἀπὸ μέσα, πῶς καὶ ἀπὸ μέσα ῥόδιζε ἡ φύσκα, ῥόδιζε καὶ τῆς φύσκας ἡ ἀβγή. Ἐπίασε τίς διμιλίες ὁ Ἀντρέας μὲ τὸ β-διογράφο. Νάκουση καὶ νάκουση. Ποῖος χορταίνει ἀπὸ θάματα; Τοῦ τὰ ἐδιὰλινε μεθοδικὰ ὁ κ. Χουί-ταρης τὰ καθέκαστα. Ὁ Ἀντρέας κατάλαβε τότες καλύτερα καὶ τὸν ἄνθρωπο, πού στὴν ἀρχὴ δὲν τοῦ ἄρεσε· μάλιστα τὸν ψυχολόγησε ἀπὸ ἓνα λόγο πού τοῦ εἶπε ὁ κ. Χουίταρης, μὲ τὰ ψηλὸ του τάνά-στημα τὸ ἀλύγιστο, μὲ τὸ ζουρημένο ἀμούστακο σοκρὸ πρόσωπό του καὶ μὲ τὴν κουμπωμένη του βεντιγκότα, πού τοῦ ἐπικνε ὁμορφα τὴ μέση, εἶδε χνε καὶ στοὺς τρόπους καὶ στὰ κινήματα καὶ στὰ λόγια του πάντα ψυχρὸς καὶ μελετημένος. Μὰ στὰ σπλάχνα κάθε Μπρετόννου, κρυφὰ, ζῇ κ' ἓνας μεση-μεριώτης, ἀπὸ τοὺς ἀνοιχτόκαρδους ἐκείνους καὶ τοὺς φλογόκαρδους τῆς μεσημεριανῆς τῆς Γαλλίας. Τὸν ἀνακάλυψε ἄξαφνα ὁ Ἀντρέας καὶ στὴν κουμ-πωμένη τῇ βεντιγκότα τοῦ κ. Χουίταρης, γιατί ἐνῶ τοῦ ἔλεγε ὁ γιατρός μὲ τὸ κρὺο του τὸ ὕφος, τὸ ἐ-

πιφυλαχτικό, πῶς στὸ βραδισιόφου ἡ δυσκολία εἶ-ναι νὰ μπορέσῃ κανεὶς καὶ στὰ πόμπετα, στὰ σκοτει-νὰ καὶ στὰ πόμπετα, νὰ γινῇ μὲ τὸ φῶς, ἄλλως, τό-πο γιὰ τόπο, τὴν παθιασμένη τὴν τοπωσία, τοῦ ἀ-ποκρίθηκε ὁ Ἀντρέας πῶς ἐλπίζει νὰ βρῇ ὁ κ. Χουί-ταρης τὸ μέσο, νὰ τὸ καταπάρῃ καὶ τοῦτο ἡ τέχνη τοῦ γιατροῦ.

— Ὅα βρεθῇ θὰ βρεθῇ ὁ τρόπος γιὰ σίγουρο», τοῦ κάνει ὁ Χουίταρης μ' ἓνα γέλιο ἑρκινικό, ξέ-θαῖρο, πού δὲν τὸ γινώριζε ὁ Ἀντρέας σὲ τέτοιο ἄ-νθρωπο, σὰ νὰ μὴ θῆλινε ὡς τὰ τότες ὁ βραδισιόφ-πος νὰ τοῦ ξεσκεπάζῃ ἓνα ἓνα τὰ μυστικά τῆς β-διογραφίας καὶ σὰ νὰ τοῦ τὰ μολογοῦσε τώρα για-μιάς, τόση βεβαιότητὰ φανέρονε τὸ χτυπητὸ τοῦ τοῦ γέλιο. Μ' ἄλλα λόγια, ἐλπίζει ὁ κ. Χουίταρης ὅσο ἐλπίζει καὶ ὁ Ἀντρέας, πού δειλὰ δειλὰ, μ' ἓνα ῥώ-τημα, στὴν κουβέντα, τοῦ ψιθύριζε τὴ φλογερὴ του ἐλπίδα.

Ὁ κ. Σεβιλιάς σὲ ὅλα σύμφωνος μὲ τὸν κ. Χουί-ταρη. Τοῦ δῆλωσε μάλιστα θετικὰ πῶς τὰ πλοχῶρε-μα ἐκεῖνο τῆς συμπιέσεως πού τὸ παρατήρησε τὴ δευτέρα, τέσσερις τοῦ Χριστοῦ, ὅταν τοῦ τὴν ἔφερε στὸ Μπ... καὶ πού τὸν τρώαζε τὸν ἴδιο, σπινθηρᾶσε ῥιζικά, κόπηκε, πάει. Νομίζει ὁ Ἀντρέας πῶς ἄκου-